

Polemika Krytycznoliteracka w Polsce
pod redakcją Sylwii Panek

TOM 31

THE POZNAŃ SOCIETY FOR THE ADVANCEMENT
OF THE ARTS AND SCIENCES
PHILOLOGICAL AND PHILOSOPHICAL SECTION
PHILOLOGICAL COMMITTEE

Critical Literary Argument in Poland

edited by Sylwia Panek

volume 31

Marcin Jauksz

Between Idealism and Naturalism.

Jan Gnatowski

and Józef Kotarbiński –

**a Polemic On the Model of Literature
and Contemporary Literary Criticism**

The book presents the debate on the meaning of realism and naturalism for European and Polish literature. Jan Gnatowski's 1878 study *O realizmie w literaturze nowoczesnej* (On Realism in Modern Literature) is a fundamental, though marked worldview, analysis of French 19th c. novels – from Musset, through Balzac and Flaubert, up to Daudet and Zola. This conservative attempt at analysis met with strong opposition from the positivist camp – its chief proponent being Józef Kotarbiński, who in 1879 published the article *Wsteczność w krytyce literackiej* (Backwardness in Literary Criticism). This edition contains the complete reprint of these two texts together with a commentary that shows Gnatowski, although strong in his judgments, reads texts ideologically foreign to him carefully – even with a certain fascination. Kortabiński when defending realism's right to exist, however, approaches these uncompromising stories with a marked distance.

POZNAŃSKIE TOWARZYSTWO PRZYJACIÓŁ NAUK
WYDZIAŁ FILOLOGICZNO-FILOZOFICZNY
KOMISJA FILOLOGICZNA

Polemika Krytycznoliteracka w Polsce
pod redakcją Sylwii Panek
tom 31

Marcin Jauksz
**Między idealizmem i naturalizmem.
Jana Gnatowskiego
i Józefa Kotarbińskiego
dyskusja o modelu literatury
i krytyki nowoczesnej**

Poznań 2023

WYDAWNICTWO POZNAŃSKIEGO TOWARZYSTWA PRZYJACIÓŁ NAUK

POZNAŃSKIE TOWARZYSTWO PRZYJACIÓŁ NAUK
UNIwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

Główny Redaktor Wydawnictw PTPN
Jakub Kępiński

Recenzent
prof. dr hab. Ewa Paczoska

Redakcja językowa i korekta
Barbara Łukaszewska

Projekt okładki
Elżbieta Kidacka

Łamanie
Marlena Roszkiewicz

Publikacja finansowana
w ramach programu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego
pod nazwą „Narodowy Program Rozwoju Humanistyki”
w latach 2017–2021, nr projektu 11H 16 0131 84

© Copyright by Sylwia Panek, Marcin Jauksz, Poznań 2023

© Copyright for this edition by Poznańskie Towarzystwo
Przyjaciół Nauk, Poznań 2023

ISBN 978-83-7654-423-6

ISSN 2081-5999

Spis treści

ROZPRAWA WSTĘPNA

Pionierskie ekspedycje i buńczuczne rejterady. Zwrot realistyczny w literaturze wieku XIX i jego krytycy	11
Pod koniec roku 1878...	11
Definiowanie wieku XIX	43
Od idealizmu do naturalizmu – pochwała umiarkowania	78

TEKSTY ŹRÓDŁOWE. ANTOLOGIA

Wykaz tekstów źródłowych	95
Nota edytorska	97

SPÓR WŁAŚCIWY

J.G. [Jan Gnatowski]	
O realizmie w literaturze nowoczesnej	105
Jan Gnatowski	
[Podsumowanie]	243
J.[ózef] K.[arol] Kotarbiński	
Wstecznicstwo w krytyce literackiej. (Jan Gnatowski – <i>Realizm w literaturze nowoczesnej – studium</i>) [rec.]	247

KONTEKSTY

Aleks.[ander] Półkocic [Aleksander Niewiarowski]	
<i>Realizm w literaturze nowoczesnej</i> , studium napisał	
Jan Gnatowski [rec.]	291

Spis treści

L.S.W. [Ludomir Ludwik Szczerbowicz-Wieczór]	
Przegląd piśmienniczy [rubryka], (Jan Gnatowski, <i>Realizm w literaturze nowoczesnej. Studium</i> , we Lwowie 1879) [rec.]	311
Józef (Karol) Kotarbiński	
Twórczość a krytyka. (Garść myśli)	325
Bibliografia	339
Indeks osób	349